

In transfigurationem (homilia 14) (olim sub nomine Joannis Chrysostomi)

Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου λόγος εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ

Ἄγαν αἰδέσιμον ἡμῖν ὁ δαψιλῆς ἐστιάτωρ Χριστὸς καὶ σήμερον προέθηκε τράπεζαν οὐ τῇ συνηθείᾳ τιμωμένην, ἀλλὰ τῇ θεογνωσίᾳ γνωριζομένην· τράπεζαν οὐ τῶν ἐπιγειῶν γλιχομένην, ἀλλὰ τῶν ἐπουρανίων ἐχομένην· τράπεζαν οὐ τοῖς Σολομωνιακοῖς ὄψοις φαιδρνομένην, ἀλλὰ τοῖς θεϊκοῖς νόμοις στεφανουμένην· τράπεζαν οὐ πλήθει σιτίων μακαριζομένην, ἀλλὰ θείοις νοήμασι σεμνυνομένην. Τί γὰρ τῆς Σολομωνιακῆς τραπέζης πλουσιώτερον τῆς δαπανησάσης καθ' ἐκάστην ἡμέραν, καθὼς ἡ τρίτη τῶν Βασιλειῶν περιέχει, τριάκοντα κόρους σεμιδάλεως καὶ ἐξήκοντα κόρους ἀλεύρου κεκοπανισμένου καὶ δέκα μόσχους ἀπαλούς καὶ ἐκλεκτοὺς καὶ εἴκοσι βόας νομάδας καὶ ἑκατὸν πρόβατα, ἐκτὸς ἐλάφων καὶ δορκάδων καὶ ὀρνίθων ἐκλεκτῶν; Ἄλλ' οὐδὲν τὸν μέγιστον Σολομῶνα ἢ τοσαύτη τῶν ὄψων πληθὺς εὐεργέτησεν ἢ πρὸς τελείαν ἀρετὴν ἴθυνεν· τούναντίον δὲ αὐτὸν πρὸς τῷ τέλει διαφθεῖραι πεποίηκεν ἀμέτρως βακχεύσασα. Ἡ δὲ γε τοῦ κυρίου τράπεζα καὶ σήμερον ἡμῖν δαψιλῶς προτεθεῖσα, ἢ ἄυλος, ἢ ἀπέριττος, ἢ ἄφθαρτος, ἢ ἀθάνατος, ἢ ἀπερίγραπτος, ἢ ἀλογοθέτητος, οὐ μόνον τὰ ἐπίγεια ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπουράνια βραβεύει· οὐ γὰρ τριάκοντα κόρους σεμιδάλεως προῖεται, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἐζυμωμένην χαρίζεται· οὐδ' αὖ ἐξήκοντα κόρους ἀλεύρου προβάλλεται, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἐπουράνιον ἄρτον, λέγω δὴ αὐτὸς ἑαυτῷ ὁ δεσπότης Χριστὸς πᾶσι τοῖς πιστοῖς καθ' ἐκάστην βραβεύει. Ἄλλ' οἶμαι περιττολογεῖν, τὸ τοῦ Σολομῶνος αἰσθητὸν ἄριστον τῇ τοῦ κυρίου πνευματικῇ τραπέζῃ συγκρίνων· ἐκεῖ γὰρ δέκα μόσχοι ἐκλεκτοί, ἐνταῦθα δὲ ὁ ἄμνος τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· ἐκεῖ εἴκοσι βόες νομάδες, ἐνταῦθα δὲ μάρτυρες ἀναρίθμητοι ψυχὰς καὶ σώματα εὐεργετοῦσιν· ἐκεῖ ἔλαφοι ἐξοχῆς κεράτων ποικιλλόμενοι, ἐνταῦθα προφήται πνευματικὰ πνευματικοῖς συγκρίνοντες· ἐκεῖ δορκάδες τοξεύματι τὸ ἦπαρ πληττόμεναι, ἐνταῦθα ἀπόστολοι θείοις γράμμασι τὴν οἰκουμένην φωτίζοντες· ἐκεῖ ὄρνεις ἀλόγως πτερουσόμεναι, ἐνταῦθα λαὸς εὐσεβῆς πνευματικῶς σκιρτῶντες· ἐκεῖ ἑκατὸν ἄλογα πρόβατα τὸν οἶκον Σολομῶνος μόνον εὐφραίνοντα, ἐνταῦθα δὲ τὸ λογικὸν ἡμῶν πρόβατον Χριστός, παν ταχοῦ γῆς μεριζόμενον καὶ μηδαμῶς μείωσιν δεχόμενον.

Ἦκουες ἀρτίως αὐτοῦ τοῦ λογικοῦ προβάτου Χριστοῦ λέγοντος πρὸς τοὺς ἀποστόλους τοῦ κυριακοῦ πάθους τὸν καιρὸν, ὅπως ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους πάθος μὴ ὑπομείνωσιν. Τί γὰρ φησιν ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος; Καθὼς ἀρτίως ἦκουες· Τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνελεθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. Εἶδες δεσποτικὴν τράπεζαν νεκροέγερτον ὀψώνιον κεκτημένην; Τί τοιοῦτον εἶχεν ἢ Σολομῶνος τράπεζα; Ἐκεῖ πάντα σφαγιασθέντα ἀβουλήτως εἰς ἀνυπαρξίαν ἐχώρησεν, ἐνταῦθα τὸ λογικὸν ἡμῶν πρόβατον Χριστός, εἰ καὶ ἐσφάγη, ἀλλ' ὅμως βουλήσει ἐσφάγη, βουλήσει ἐτάφη, βουλήσει ἀνέστη, βουλήσει εἰς οὐρανὸν ἀνήλθεν, βουλήσει ἐλεύσεται ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀποδιδοὺς ἐκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. Τότε ἤρξατο· καλῶς ὁ

εὐαγγελιστῆς προέθηκε Τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς· ἐτέρας γὰρ πραγματείας ἤρξατο ἐμφάνειαν ποιεῖσθαι ὁ δεσπότης Χριστός. Οὐκέτι ὡς νηπίοις μαθηταῖς διαλέγεται, ἀλλ' ὡς τελείοις τοῖς ἀποστόλοις προσφθέγγεται· οὐκέτι αὐτοὺς τὸ γάλα τῆς παρακλήσεως ποτίζει, ἀλλὰ τὸν στερρὸν ἄρτον τῶν πειρασμῶν ἐπιδείκνυσιν· οὐκέτι ὡς ἀσθενεῖς ἐπαλείφει, ἀλλ' ὡς ἐρρωμένους στύφει. Καὶ μάλα εἰκότως.

Ὡσπερ ἄριστος παιδαγωγὸς ἐν μὲν τοῖς προοιμίοις τοὺς παραδιδόμενους αὐτῶ παῖδας κολακεύει, τῆς κεφαλῆς κατέχει, ὑπομειδιᾷ τῷ προσώπῳ, ἠδέως συμπελλίζει, συγχωρεῖ πλημμελοῦσιν, ἐπὶ δὲ μικρὸν προκόψουσι τῇ παιδεύσει, αὐστηρὸν ἐπιδείκνυσι τὸ πρόσωπον, ἀπειλῶν μεγάλα, πληγὰς ἐπιφέρων, οὐχ ἵνα βλάβῃ ἀλλ' ἵνα βελτιώσῃ, τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ πάνσοφος παιδαγωγὸς Χριστὸς ἐν μὲν τοῖς προοιμίοις τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἀπλοῦς τινὰς λόγους καὶ λείους προίεται τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς λέγων πρὸς αὐτούς· Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων, καί· Οὐδεὶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ ὑμᾶς, ἀλλὰ μὴν καὶ συχνῶς αὐτῶν ἀπιστησάντων καὶ σφαλέντων συγχωρεῖ τούτοις ὁ δεσπότης Χριστός· μόνον δὲ ἐθεάσατο αὐτοὺς προκόψαντας τῇ εὐσεβείᾳ, μνηθέντας τῇ θεογνωσίᾳ, πληροφορηθέντας τῇ τῶν σημείων ἐπιδείξει, νευρωθέντας τῇ τοῦ πατρὸς μαρτυρίᾳ, ὀχυρωθέντας τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος φωταγωγίᾳ, οὐκέτι συγχωρεῖ αὐτοῖς σφαλλομένοις, ἀλλὰ δριμυτέρας διδασκαλίας ἀπάρχεται λέγων πρὸς αὐτούς· Εἴ τις θέλει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ αὐτήν ἕνεκεν ἐμοῦ, εὕρήσει αὐτήν, καὶ αὖθις· Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι. Δεῖ γὰρ τὸν ἄριστον μαθητὴν κατόπιν ὀδεύειν τοῦ διδασκάλου· ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος τοιαύτης διδασκαλίας ἀρροσθεῖς, γράφων ἔλεγεν· Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. Ταῦτα ἀκούσας καὶ ὁ μακάριος Πέτρος τὰ ῥήματα, ἀμέτρῳ θερμότητι ζέσας κατεξανίσταται τῶν τοῦ κυρίου ῥημάτων. Εἰρηκότος γὰρ τοῦ κυρίου ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀνελεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ πολλὰ παθεῖν παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι, τούτων ἐπακούσας τῶν σοφῶν ῥημάτων ὁ Πέτρος, δόξας ἀλλόκοτα τὸν ἄσφαλον φθέγγεσθαι, ἐπιλαβόμενος τοῦ κυρίου, καθὼς ἀρτίως ἤκουες, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων· Ἰλεώς σοι, κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. Οὐκ οἶδας τί φθέγγῃ, δέσποτα· ἐναντία ἑαυτῷ παρατίθης. Ὁ τοὺς δαίμονας πάντας ὑφ' ἐν φυγαδεύσας τοὺς πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων φοβῆ; Ἰλεώς σοι, κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. Ὁ τὴν θάλασσαν τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶν ὑποστρώσας καὶ τοὺς ἀνέμους ταραττομένους κατευνάσας καὶ τὸ πέλαγος μαινόμενον καταστείλας, τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς Ἱερουσαλήμ δέδοικας; Ὁ τὴν συκὴν λόγῳ ξηράνας καὶ τὴν ξηρὰν χεῖρα εἰς ζῶσαν ἐκτείνας, τοὺς ἀνθρώπους ἀγωνιᾶς; Ἰλεώς σοι, κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. Ὁ Ἐνώχ μὴδὲν σημεῖον ποιήσας σὺν αὐτῷ τῷ σώματι μετάρσιος γέγονεν, καὶ σὺ ὁ τοσαῦτα δημιουργήσας, τάφῳ μέλλεις καλύπτεσθαι; Εἰ μὴ ἔφριξέ σε ὁ θάνατος, πῶς ἀπεδίδου σοι τὸν Λάζαρον; Εἰ μὴ ἐφοβήθη σε ὁ λεγεὼν τῶν δαιμόνων, πῶς παρεκάλει σε ἐξελθὼν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων ἀπελθεῖν; Εἰ μὴ ἤδει σε τὸ ὕδωρ ὅστις εἶ, πῶς τῷ νεύματί σου ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας εἰς οἶνον μετεβάλλετο; Εἰ μὴ ἐγνώρισέ σε ὁ Σιλῶαμ ὅτι σὺ εἶ ὁ πάσης τῆς οἰκουμένης κτίστης

, πῶς τοῦ ἐκ γεννητῆς τυφλοῦ τὸν πηλὸν ἀποπλύνας καὶ τῷ νεύματί σου τὸ βλέπειν ἐχαρίσατο; Οὐ περὶ σοῦ ἐβόησεν ὁ πατὴρ τῶν φώτων· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· αὐτοῦ ἀκούετε; Ὅποτε οὖν ὁ υἱὸς θεοῦ νεκρός, ἐν τίσιν ἢ ἡμετέρα ἐλπίς; Ἰλεώς σοι, κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. Τί μοι ἐπαγγέλλει ἀνάστασιν; Οὐδεὶς νεκρὸν

ὄντα ἑαυτὸν ἤγειρε ποτέ. Εἰ δ' ὕφ' ἑτέρου ἐγείρη, ἐκεῖνόν μοι δεῖξον, ὅπως σὲ καταλείψας ἐκεῖνῳ μαθητεύσω. Ἰλεώς σοι, κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. Οὐ παρήνεσας ἡμῖν, δέσποτα, λέγων· Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς καὶ ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ; Πότε φῶς εἰς σκότος μεταβάλλεται; Πότε ἀνάστασις τάφῳ καλύπτεται; Πότε ζωὴ νεκροταφίοις περισιγγεται; Ἄπιθι, δέσποτα, ἄπιθι. Ἰλεώς σοι, κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.

Τί οὖν ὁ δεσπότης Χριστός, ὁ πάνσοφος παιδαγωγός; Οὐκέτι συνεχώρει τῷ Πέτρῳ σφαλλομένῳ, ὀργίζεται δὲ καὶ ταράττεται τὸν σκανδαλίζοντα αὐτὸν διάβολον λέγων, καθὼς ἀρτίως ἤκουες· Ὑπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, ὁ τὸν ἐμὸν Πέτρον ἀπιστεῖν ὑπονοθεύσας. Σκάνδαλόν μου εἶ, Πέτρε, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. Εἰ μὴ ἐγὼ ἀποκτανθῶ, οὐδεὶς ὑμῶν ἀθανασίας γεύεται. Σκάνδαλόν μου εἶ, Πέτρε. Εἰ μὴ ἐγὼ φονευθῶ, οὐδεὶς ὑμῶν τὸν ἀμπελῶνα κληρονομεῖ. Σκάνδαλόν μου εἶ, Πέτρε, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. Κόκκος ὑπάρχω τοῦ σίτου κατὰ τὸν λόγον τῆς ἐνανθρωπήσεως· Ἐὰν μὴ πεσὼν ὁ κόκκος εἰς τὴν γῆν ἀποθάνη, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνη, πολὺν καρπὸν δίδωσιν. Σκάνδαλόν μου εἶ, Πέτρε, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. Εἰ μὴ ἐγὼ κατέλθω εἰς τὸν ἄδην, οὐδεὶς τὸν Ἀδὰμ τῆς δουλείας ἐλευθεροῖ. Σκάνδαλόν μου εἶ, Πέτρε, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. Εἰ μὴ ἐγὼ σταυρωθῶ, οὐδεὶς ὑμῶν τὸ μυστικὸν ὀψώνιον ὀψωνεῖ. Εἰ μὴ ἐγὼ σταυρωθῶ, Πέτρε, τὸν παράδεισον ὁ ληστής οὐκ ἀνοίγει. Σκάνδαλόν μου εἶ, Πέτρε, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἦλθον οὐ μόνον τοὺς ζῶντας περιοδεῦσαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοιμηθέντας εὐεργετῆσαι. Οὐκ ἐψευσάμην δὴ, Πέτρε, εἰρηκῶς· Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς καὶ ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ. Ἐπεὶ οὖν φῶς ὑπάρχω

, Πέτρε, δεῖ με τοῖς ἐν σκότει λάμψαι. Ποῖον δὲ φῶς τὸ μὴ φυγαδεῦον σκότος; Ἀνάστασίς εἰμι, Πέτρε, δεῖ με τοὺς προκατεχομένους ἀναστήσαι. Ποία γὰρ ἀνάστασις ἢ τοὺς κεκοιμημένους μὴ ἐγείρουσα; Ζωὴ εἰμι, Πέτρε, δεῖ με τὸν θάνατον θανατῶσαι· πάσχω γὰρ ὡς ἄνθρωπος, καὶ σώζω ὡς φιλόανθρωπος. Νῦν γὰρ οἰκονομικῶς πάσχω

, Πέτρε· μετ' οὐ πολὺ δὲ δεσποτικῶς ἐλεύσομαι, οὐκ ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ ἐμφανιζόμενος, ἀλλ' ἐν τῇ πατρῴᾳ δόξῃ ὑπ' ἀγγέλων δορυφορούμενος. Νῦν ἀθετούμενος συγχωρῶ διὰ τὴν εὐτέλειαν τῆς ὀράσεως· μετ' οὐ πολὺ δὲ αὐθεντικῶς κρινῶ διὰ τὴν ἐξουσίαν τῆς θεότητος. Καὶ ὅτι ταῦτα μετήρχετο ὁ δεσπότης Χριστός, ἤκουες αὐτοῦ ἀρτίως λέγοντος· Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ἐμφρατέσθω καὶ τὰ νῦν Ἄρειος ὁ μὴ δεδοικῶς τὸ ἀπροσωπόληπτον τοῦ κυρίου κριτήριον. Εἰ ὑπεξούσιος ὁ δεσπότης Χριστὸς καθὼς θεὸς λόγος καὶ υἱὸς ἀνόμοιος καὶ μηδὲν κοινωνῶν κατ' οὐσίαν τῷ γεννήσαντι, καθὼς ἐκεῖνος μανικῶς ἀποφθέγγεται

, πῶς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς ἐλεύσεται; Ἰδοῦ, ὁμοούσιος ἐν τῇ πατρῴᾳ δόξῃ ἐλεύσεται· ὦν γὰρ ἡ οὐσία διαφέρει, τούτων καὶ ἡ δόξα διενήνοχεν· ὦν δὲ ἡ οὐσία ἢ αὐτή, τούτων καὶ ἡ δόξα ἢ αὐτή. Ἄλλ' ἐροῦσιν εὐθέως οἱ Ἄρειανῶν παῖδες οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἀτόλμητον· ἐμπεσόντες γὰρ εἰς ὕλην κακῶν καταφρονοῦσιν· Ταύτην φησὶ τὴν δόξαν ὁ μονογενὴς παρὰ τοῦ πατρὸς εἴληφεν, δεηθεὶς καὶ προσευξάμενος καὶ ἱκετεύσας. Ἦκούσαμεν γὰρ αὐτοῦ συχνῶς προσευχομένου καὶ λέγοντος· Πάτερ

, δόξασόν με τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. Εἰ τοῖνυν παρὰ τοῦ πατρὸς εἴληφε τὴν δόξαν, πῶς ὁμοούσιος τοῦ πατρὸς ἐστίν; Ταῦτα Ἀρείου τὰ ῥήματα. Ἄλλ' ὦ Ἄρειε, ταῦτα ὁ δεσπότης Χριστὸς καθὼς θεὸς λόγος προσηύχετο ἢ καθότι ἄνθρωπος; Εἰ καθὼς θεὸς λόγος προσηύχετο, μετὰ τὸν κόσμον, κατὰ σέ

, ἀπώλεσε τὴν ἔμφυτον δόξαν; Λέγει γάρ· Δόξασόν με, πάτερ, τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. Ἐξ ὧν δείκνυται ὅτιπερ ἐνταῦθα ὁ δεσπότης Χριστὸς οὐκ ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ λόγου ἀλλ' ἐκ προσώπου τῆς ἀνθρωπότητος προσηύχετο. Ὁ γὰρ θεὸς λόγος ἔμφυτον ἔχει τὴν δόξαν, ἐνούσιον, ἀχειροποίητον, ἀδιάδοχον, ἀναφαίρετον· οὐδὲν γὰρ δεύτερον ἢ ὕστερον γένει κέκτηται. Εἰ γὰρ ἀπώλεσε τὴν δόξαν τὴν ἔμφυτον, κατὰ σέ, πῶς ἀληθεύει ἡ γραφή ἢ λέγουσα· Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῶ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία, καὶ αὐθις· Δόξα μου καὶ ὑψῶν τὴν κεφαλὴν μου, καὶ ἐτέρωθι· Ὅψονται ἔθνη τὴν δόξαν σου, καὶ βασιλεῖς τὴν δικαιοσύνην σου. Ἐξ ὧν δείκνυται σαφῶς ὅτιπερ οὐκ ἐκ προσώπου τῆς θεότητος ἀλλ' ἐκ προσώπου τοῦ Ἀδάμ ἔλεγεν ὁ δεσπότης Χριστὸς. Ἄκουε συνετῶς. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ δεσπότης Χριστὸς δεύτερος Ἀδάμ γέγονε καὶ ἀνέλαβε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ὁ δὲ παλαιὸς Ἀδάμ ἀπώλεσε τὴν δόξαν ἐν τῷ παραδείσῳ τῇ τοῦ διαβόλου δολοκλεψία, τούτου χάριν ὁ δεσπότης Χριστὸς ἐκ προσώπου τοῦ Ἀδάμ προσηύχετο λέγων· Πάτερ, δόξασόν με τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί, τῷ προγνωστικῷ λόγῳ. Ὅθεν καὶ αὐθις ὁ πατὴρ λαμπρᾶ τῇ φωνῇ ἐβόησε λέγων· Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω. Τί ἐστι καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω; Ἐδόξασά σε φησιν ἐν τῷ παραδείσῳ, ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν δόξαν ὁ διάβολος εἰς ἀδοξίαν μετέβαλεν, πάλιν δοξάσω ἐγώ, ἐν τῷ σταυρῷ τὴν ἀδοξίαν μεταβαλὼν. Ἐνταῦθα οὖν ἐκ προσώπου τῆς ἐνανθρωπήσεως προσηύχετο, ἐν δὲ τοῖς προτεθεισὶ λόγοις ἐκ προσώπου τῆς θεότητος.

Ἀκούων δὲ ταῦτα μὴ δύο πρόσωπα τὸν υἱὸν φαντασθῆς, ἀλλ' ἓνα θεὸν λόγον γνόριζε μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός. Ἐπεὶ οὖν ἐπεραιούτο λοιπὸν ὁ τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ λόγος, οὐκέτι ἐκ προσώπου τῆς ἐνανθρωπήσεως ἀλλ' ἐκ προσώπου τῆς θεότητος ἐποιεῖτο τὴν διδασκαλίαν λέγων· Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. Ποίαν δόξαν πατρῶαν λέγει; Τὴν ἀδιάδοχον βασιλείαν, τὴν ἀπερίγραπτον, τὴν ἄχρονον, τὴν ἀχειροποίητον. Ἡ γὰρ τοῦ πατρὸς δόξα τοῦ υἱοῦ βασιλεία τυγχάνει, ἢ ἐπουράνιος, οὐχ ἡ ἐπίγειος. Καὶ ὅτι ἡ πατρῶα δόξα τοῦ υἱοῦ βασιλεία τυγχάνει, ἤκουες αὐτοῦ τοῦ δεσπότης Χριστοῦ ἀρτίως λέγοντος· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστώτων οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Εἶδες ὅτι μία δόξα πατρὸς καὶ υἱοῦ; Πρὸ βραχέως ἔλεγεν· Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς, ἐνταῦθα· ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, ὡς εἶναι τὴν Χριστοῦ βασιλείαν πατρῶαν δόξαν, τὴν δὲ πατρῶαν δόξαν υἱοῦ βασιλείαν. Τίς τοίνυν διαιρεῖ τὰ ἀδιαίρετα; Τίς ζυγοστατεῖ τὰ ἀζυγοστάτητα; Τίς πολυπραγμονεῖ τὸν πατρῶον κόλπον; Τίς μεμηνῶς μερίζει νοῦν καὶ λόγον καὶ πνεῦμα; Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστώτων οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Τινὲς δὲ τῶν πάλαι ἐρμηνευσάντων, οὐκ οἶδα τί σκοπήσαντες, ταῦτα τὰ ῥήματα τοῦ κυρίου εἰς τὴν δευτέραν ἐνδοξὸν αὐτοῦ παρουσίαν ἐξέλαβον. Ὅθεν καὶ ἐβεβαίωσαν τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην θανάτου μὴ μετεσχηκέναι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν τοῦ κυρίου ἐνδοξὸν παρουσίαν διὰ τὸ εἰπεῖν τὸν κύριον· Εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστώτων οἳ τινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Ἐχει δὲ οὕτω τὸ νόημα· δεῖ γὰρ μὴ φαντάζειν ἀλλ' ἀληθεύειν, καὶ μάλιστα νῦν ὅτε καὶ τὰ βρέφη πρὸς διάλεκτον ὤξυνεν. Ἐνταῦθα οὖν οὐ περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας αὐτοῦ τῆς ἐνδόξου λέγει ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν τῷ ὄρει μεταμορφώσεως. Καὶ γὰρ ἐν τῷ ὄρει μεταμορφωθεὶς, μικρῶς πως ὁ δεσπότης Χριστὸς ἔδειξε τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς τῆς

ἀθεάτου θεϊκῆς αὐτοῦ βασιλείας τὴν δόξαν. Ἄλλ' εὐθύς ἐροῦσιν οἱ θηρευτικὴν περιφέροντες γλῶτταν· Καὶ εἰ ἀθέατος ἡ θεϊκὴ τοῦ θεοῦ λόγου δόξα, πῶς ἐπέδειξεν αὐτὴν τοῖς ἀποστόλοις; Εἰ γὰρ ὄρατὴ, οὐκ ἀθέατος· εἰ δὲ ἀθέατος, οὐχ ὄρατὴ. Διὸ ἄκουε συνενεῶς. Ἐνταῦθα ὁ δεσπότης Χριστὸς τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἐπέδειξε τῆς ἀθεάτου αὐτοῦ βασιλείας τὴν δόξαν καὶ οὐκ ἐπέδειξεν, τὸ μὲν πληροφορῶν, τὸ δὲ φειδόμενος. Πληροφορῶν γὰρ ἔδειξεν αὐτοῖς τῆς ἀθεάτου βασιλείας τὴν θεϊκὴν δόξαν, οὐχ ὅση τις ἦν, ἀλλ' ὅσον ἠδύνατο φέρειν οἱ σωματικούς ὀφθαλμούς περιφέροντες· φειδόμενος δὲ αὐτῶν καὶ οὐχὶ φθονῶν, οὐκ ἔδειξεν αὐτοῖς τῆς ἀθεάτου θεϊκῆς βασιλείας αὐτοῦ τὴν πᾶσαν δόξαν

, ἵνα μὴ σὺν τῇ ὀράσει καὶ τὴν ζωὴν ἀπολέσωσιν. Καὶ τούτου μάρτυς ὁ τῶν ὄλων θεὸς λέγων πρὸς Μωϋσῆν ποθοῦντα αὐτὸν θεάσασθαι, καθά φησι τὸ θεῖον λόγιον· Τότε Μωϋσῆς ἀποκριθεὶς πρὸς τὸν θεὸν ἔφη· Εἰ εὖρον χάριν ἐνώπιόν σου

, ἐμφάνισόν μοι σεαυτὸν ὅπως ἴδω σε γνωστῶς πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Τί οὖν ὁ θεὸς πρὸς αὐτόν; Σφάλλη, Μωϋσῆ, ταῦτα ζητῶν· οὐ φθονῶ σοι τῆς ὀράσεως

, φεῖδομαι δὲ σου τῆς σωτηρίας. Οὐδεὶς ἀνθρώπων θεὸν ἰδὼν ζήσεται. Ἐνταῦθα οὖν καὶ ἐπέδειξε καὶ οὐκ ἐπέδειξεν, τὸ μὲν πληροφορῶν, τὸ δὲ φειδόμενος. Καὶ ὅτι οὐ περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἐνδόξου παρουσίας ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν τῷ ὄρει μεταμορφώσεως, καὶ οὐ περὶ Ἰωάννου μόνου ἀλλὰ καὶ Πέτρου καὶ Ἰακώβου γὰρ μοναδικῶς ἀλλὰ πληθυντικῶς ἐξεφώνησεν· Εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστῶτων· οὐκ εἶπέ τις, ἀλλὰ τινες, ἄκουε τῶν ἐξῆς· δεῖ γὰρ ὑμᾶς ὑπομνήσαι, οὐ διδάξαι. Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀνέρχεται εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς· καὶ ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ ἠδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε.

Ὅραξ ὅτι οὐ περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἐνδόξου παρουσίας ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν τῷ ὄρει μεταμορφώσεως εἶπεν; Τί οὖν ὁ κύριος; Ἀκολουθία προβῶμεν, ὅπως ταῖς ὑμετέραις εὐχαῖς τῶν προκειμένων μὴ ἐκπέσωμεν. Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην. Ἄλλ' ἔστιν εἰπεῖν τινα· Καὶ διὰ τί τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ὁ δεσπότης Χριστὸς οὐ παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἀνήνεγκεν εἰς τὸ ὄρος, ἀλλὰ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην; Διὰ τί; Ὅτι οὐκ ἦν ἄξιος ὁ Ἰούδας τοῖς τῆς προαιρέσεως ὀφθαλμοῖς θεάσασθαι τὴν τοσαύτην τοῦ κυρίου δόξαν. Ἄλλ' εὐθέως ἐροῦσιν τινες· Καὶ εἰ τοῦτο ἦν τὸ αἴτιον, διὰ τί τὸν Ἰούδαν οὐ κατέλιπε μόνον κάτω, καὶ τοὺς ἔνδεκα σὺν αὐτῷ ἀνήνεγκεν; Ἄλλ' οὐκ ἐσμὲν σοφώτεροι τοῦ δεσπότητος Χριστοῦ.

Εἰ γὰρ συνέβη τὸν Ἰούδαν καταλειφθῆναι μόνον κάτω, τοὺς δὲ λοιποὺς ἔνδεκα ἀνελθόντας ἐν τῷ ὄρει τῆς αὐτῆς θεᾶς ἀπολαῦσαι, εἰκὸς λέγειν τινὰς ὅτι τούτου χάριν ὁ Ἰούδας ὡς παραπονηθεὶς ἐπὶ τὴν προδοσίαν καὶ κυριοπρασίαν ἔφθασεν. Ἴνα οὖν μηδὲν τοιοῦτον μηδὲ παρ' ἡμῶν λεχθῆ, μηδὲ παρ' ἐκείνου προφασισθῆ, τούτου χάριν ἕνατον αὐτὸν καταλιμπάνει κάτω, ἵνα οἱ μὲν τρεῖς ὄψει πληροφορηθέντες δοξασθῶσιν, οἱ δὲ ἔννεα ἀκοῆ πιστεύσαντες μακαρισθῶσιν. Ὅθεν καὶ ὁ κύριος τοὺς ἀκοῆ πιστεύσαντας μακαρίζων ἔλεγεν· Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. Ἄλλως δέ, τοὺς τρεῖς μόνους ἀνήνεγκεν, Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, ἵνα πληρωθῆ τὸ φάσκον ῥητόν· Ἐπὶ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. Τριῶν μὲν Πέτρου καὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου τῆς ἀδιαστάτου τῆς εὐσεβείας τριπλόκου σειρᾶς, δύο δὲ Μωϋσῆ καὶ Ἡλία τῶν ἀκλινῶν τοῦ νόμου στύλων. Ἦκουες γὰρ ἀρτίως τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος· Καὶ ὠφθησαν αὐτοῖς ἐν τῷ ὄρει Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας συλλαλοῦντες αὐτῷ. Τίνος οὖν χάριν

Μωϋσῆν καὶ Ἡλίαν ἐν τῷ ὄρει μετέστησεν, καὶ τοσαύτη ἢ μεταμόρφωσις γέγονεν, νεφέλη ἐπισκιάζουσα φωτεινὴ καὶ ἡ πατρῶα φωνὴ βροντῶσα; Τίνος χάριν; Ἐπειδὴ περ οἱ ἀπόστολοι ἐδόκουν τὸν δεσπότην Χριστὸν ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι, οὐχὶ δὲ ὡς θεὸν ἐν σαρκί. Ὅθεν καὶ νομίζοντες αὐτὸν λιτὸν ἄνθρωπον ὑπάρχειν διὰ τὰ οἰκονομικὰ δάκρυα καὶ τὴν τροπικὴν δειλίαν καὶ τὰς προσευχὰς καὶ τὴν παραίτησιν, συχνῶς οἱ ἀπόστολοι καὶ ἀντέλεγον καὶ ἠπίστουν καὶ κατεπλήττοντο. Ἴνα οὖν τῆς τοιαύτης αὐτοῦς ὑπονοίας ἐκκόψη, ἀνενέγκας αὐτοῦς ἐν τῷ ὄρει καὶ μικρὸν παρανοίξας τὴν θύραν τῆς ἐνανθρωπήσεως, ἐδείκνυε σαφῶς πόση τις παρ' αὐτῷ ἐκέκρυπτο δόξα. Ἄλλως δέ, καὶ ἐπληροφόρει τοὺς ἀποστόλους ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων δεσπότης. Ἄνωθεν μὲν τὸν Ἡλίαν ἴξουσεν, κάτωθεν δὲ τὸν Μωϋσέα ἠγκίστρευσεν, ἐκ τῶν ἐπιγείων δὲ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην παρέστησεν· ἀπὸ γὰρ τῶν ἄκρων τὸ πᾶν γνωρίζεται.

Ὅθεν ὁ Πέτρος θεασάμενος τὴν τοσαύτην δόξαν, Μωσέα τε καὶ Ἡλίαν δουλικῶς παρεστῶτας καὶ ἡρέμα ὑποτρύζοντας, οὐκέτι ἐπιπλήττει, προσκυνεῖ δὲ καὶ ἀρακαλεῖ λέγων, καθὼς ἀρτίως ἤκουες· Κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι καὶ μὴ ἀναβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα. Ἐκεῖ Πιλᾶτος καὶ Καϊάφας θάνατον πνέοντες, ἐνταῦθα Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας ἀνάστασιν μηνύοντες. Κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ εἰ θέλεις, ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς, μίαν σοὶ καὶ Μωϋσῆϊ μίαν καὶ Ἡλίᾳ μίαν. Ἄλλ' ὦ μακάριε Πέτρε, τί τῷ φόβῳ κατεχόμενος καὶ τῇ δειλίᾳ κλονούμενος, ἀλλοκτίστους σκηνάς λυγιδοπλεκτεῖν ἐπέιγει, τὸν δεσπότην τοῖς δούλοις συντάττων; Ὅν νεφέλη δορυφορεῖ, τοῦτον καλύβη χωρῆσαι οὐ δύναται. Πλήρης γὰρ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.